

O‘ZBEK MILLIY HUNARMADCHILIGI

*Andijon davlat pedagogika instituti Fizika va texnologiya fanlar kafedra
o‘qituvchisi*

Mamajonova Guluzro Abdurashitovna v/b dotsent

*Andijon davlat pedagogika institutining Texnologik talim yo‘nalishi 2-
bosqich talabasi*

Obidjonova Xonzoda Orifjon qizi

*Andijon davlat pedagogika institutining Texnologik talim yo‘nalishi 2-
bosqich talabasi*

Qo‘ldasheva Dildora Olimjon qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekistonning barcha hududlarida xalq san‘atining o‘ziga xos markazlari bo‘lib, ular jahon madaniyatiga buyuk badiiy qadriyatlari bilan hissa qo‘shgan va bu qadriyatlar haqli ravishda xalq, san‘atining ramzi bo‘lib qoldi. Samarqand, Buxoro, Toshkent, Farg‘ona vodiysi, Xorazm va Qoraqalpog‘istonda yuzaga kelgan kulolchilik (sirkor va guldor sopol buyumlar), yog‘och va ganch o‘ymakorligi, naqshinkor bezak va kandakorlik, kashtachilik, gilamdo‘zlik, sholchado‘zlik va chitgarlik, zargarlik san‘ati, charmga bezak tushirish san‘ati, lokli miniatyura haqida qisqacha tushuntirib otganmiz. Bu maqolamiz sizlarga manzur bo‘ladi degan umiddamiz.*

Kalit so‘z: *Texnika, jihoz‘lar, texnologik jarayon, taraqqiyot, rivojlanish, hunarmandchilik, mehnat qurollari yordamida buyum yasash, islohot, yangilanish, iqtidor, qobiliyat.*

Respublikamiz’ siyosatida yoshlarni o‘qitish va tarbiyalash masalalari alohida o‘rin tutadi. Buni “Ta’lim to‘g‘risida” va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida”gi qonunlarda, Prez‘dentimiz‘ning ta’lim tiz‘imi, kadrlar tayyorlash va barkamol avlod tarbiyasini tubdan isloh qilish haqidagi nutqlarida hamda asarlarida, shuningdek, o‘qitish tiz‘imida yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini qo‘llash sohasida olib borilayotgan ishlarda ko‘rish mumkin. Pedagogika institutlarida talabalarga oliy ma’lumot berish, ularni ilm-fan, texnika va texnologiyalarni o‘zlashtirishlarini ta’minlashdan iborat bo‘libgina qolmay, balki o‘quvchilarga - yosh avlodga ushbu bilimlarni berish, ularni tarbiyalash, dunyoqarashida ilmiy, texnikaviy taraqqiyotga intilishni tarbiyalashga o‘rgatishdan iboratdir.

Ma’lumki, xalq hunarmandchiligi tanlov fanini o‘qitish hoz‘irgi z‘amon talabi bilan rivojlanishi va jadallashishi katta ahamiyat kasb etadi. Bugungi

kunda mutaxassis kadrlar tayyorlash, ta'lim berish tizimi hayotimiz'da, jamiyatimiz'da bo'layotgan islohotlar yangilanish jarayonlari talablari bilan anqindan bog'langaligi har tomonlama sez'ilmoqda. Biroq, ochiq tan olishimiz kerakki, hozirgi z'amon talabiga to'liq javob berishga har kim ham qodir emas, chunki haligacha eskicha fikrlab va yangiliklarni hali to'la-to'kis tuchunmaganlar, afsuski, oramiz'da uchrab turibdi. Bunga avvalo maktab va boshqa o'quv yurtlarining modiy baz'asini juda nochor ahvoldaligi sababdir. Albatta bu keltirilgan birgina misol tarbiyachi, o'qituvchi xodimlarga ta'sir etmay iloji yo'q.

Oxirgi yillarda respublikamiz' rahbariyati, shaxsan prez'identimiz'ning olib borayotgan siyosatida ta'lim yo'nalishi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Prez'identimiz'ning respublika Oliy majlisi 9-sessiyasida so'z'lagan nutqida, “Kadrlar tayyorlash miliy dasturi”da ta'lim, ilm, fan-texnika sohalarini rivojlantirish yo'li bilan respublika salohiyatini oshirish, bilim olayotgan yoshlar orasidan iqtidorlilarni ajratish va chet el oliy o'quv yurtlarida, ilmiy tekshirish institutlarda malakalarni oshirish va yurtimiz'ga qaytib, olgan bilimlari bilan respublikadagi islohatlarni amalga oshirishda, iqtisodiyot, fan, aholi turmush darajasini jahonning rivojlangan davlatlari qatoriga etkaz'ishda faol qatnashishdan iboratligi ta'kidlangan.

Respublikamiz'da, jumladan, oliy ta'limda ham bir qator islohatlar olib borilmoqda. Masalan, oliy ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavriatura va mutaxassislik bo'yicha magistraturaga bo'lindi. SHuningdek, respublikamiz'da akademik liqey va kasb-hunar kollejlar tashkil topdi hamda ularning o'quv-moddiy baz'asi tobora yaxshilanib bormoqda. Buni biz' hozirgi payt qurilayotgan va faoliyat ko'rsatayotgan z'amonaviy akademik liqey va kasb-hunar kollejlari misolida ko'rishimiz' mumkin. Bunda mutaxassislik fanlari bo'yicha mashg'ulotlar maxsus jihoz'langan o'quv va laboratoriya xonalarida, ustaxonalarda, o'quv-mashq maydonlarida, korxonalarda o'tkaz'iladi.

Xalq hunarmandchiligi tanlov fanini o'qitishining o'z'iga xos xususiyatlari. Xalq hunarmandchiligi tanlov fanini o'qitish o'z'iga xos xususiyatlariga ega bo'lib, ularni tashkil etish, o'tkaz'ish uchun eng avvalo o'quv materiallarining maz'muni, maqsadi va sharoitlari katta axamiyat kasb etadi. Har qanday mutaxassislik fanida ma'ruz'a, amaliy mashg'ulot asosan uch bosqichdan iboratdir:

1. Boshlang'ich ko'rsatmani to'g'ri berish.
2. Ma'lum bir muammoni keltirib, uni to'g'ri echish yo'larini yoritish.
3. Natijalarni to'g'ri tahlil etish va xulosa chiqarish.

YUqorida keltirilgan muammolarni echish va tuchunarli etkaz'ish, to'g'ri xulosa chiqarishda xalq hunarmandchiligi tanlov faniga ham tegishlidir. Ushbu fan mutaxassislikka oid fanlardan bo'lib, talabalarni bilim olishiga to'g'ri munosabatda bo'lish yo'lini o'rgatadi. Odatda mutaxassislik fanlaridan amaliy kirish ko'rsatmasini berish quyidagi tartibda olib boriladi, ya'ni, mavz'u va uning maqsadi bayon etiladi, shu bilan birga oldin o'tilgan mavz'u bilan bog'lab, o'quvchilarning darsga tayyorgarligi aniqlanadi. Darsga oid texnologik chiz'malar, asbob-uskunalar va shunga o'xshash narsalar bilan qanday ishlash loz'imligini tuchuntiriladi. Mashg'ulotlarni o'quvchilarning mustaqil bajarishlari bosqichida o'qituvchi ularning hatti-harakatlarini doimiy kuz'atib borib, kerakli maslahatlarni beradi. So'ngra ish yakunida avval talabalarning yutuqlarini, so'ngra esa kamchiliklarni ko'rsatadi va o'qituvchi bajarilgan ish orqali talabalarni baholaydi. Didaktika naz'ariyasi pedagogika fanining mustaqil bir qismi bo'lib, unda o'qitish jarayonining umumiy qonuniyatlari ochib beriladi.

3.Xalq hunarmandchiligining turlari va ahamiyati.

Respublikamiz'da amalga oshirilgan istiqlol tufayli yo'qolib borayotgan milliy hunarmandchilikni qayta tiklash, uni o'sib kelayotgan yosh avlodgi o'rgatish uchun keng imkoniyatlar yaratildi. O'z'bekiston Respublikasi Prez'identi tomonidan 1997 yil 31 martda e'lon qilingan “Xalq badiiy hunarmandchiligi va amaliy san'atini yanada rivojlantirishni davlat yo'li bilan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmonda milliy madaniyatni rivojlantirishda xalq badiiy hunarmandchiligi va amaliy sa'natining ahamiyatini oshirish, qo'lda yuksak badiiy buyumlar yasashning asriy an'analarini qayta tiklash hamda xalq hunarmandchiligini tarqqiy ettirishga davlat tomonidan aniq yordam ko'rsatish belgilab berildi.

YOg'och o'ymakorligi, sandiqchilik, chilangarlik, pichoqchilik, navvoylik, naqqoshlik, turli milliy buyumlar (do'ppi, so'z'ana, kirpech, joynamoz' va h.), kashtalar, choklarni (yo'rma, xamdo'zi, tugin, suv, kabi usullarda) tikish uchun kerakli dastur va o'quv qo'llanmalari tuz'ib amaliyotga tadbqiq etish hoz'irgi kun talabidir. Talabalarga bilim berishda avvalambor “Hunarmandchilik” so'z'ining asl ma'nosini iz'ohlab berish loz'im. Hunarmandchilik degani har xil mehnat qurollari yordamida xom ashyodan chiroyli buyumlar ishlab chiqaradigan kasblarning umumiy nomini anglatadi.

Xalq hunarmandchiligi kulolchilik, yog'och o'ymakorligi, chilangarlik, sandiqchilik, pichoqchilik, naqqoshlik, tikuvchilik, kashtachilik, z'ardo'z'lik, to'quvchilik, kabi turlardan iborat bo'lib, ularning sir-asrorlari asrlar davomida ota-bobolarimiz', buvi va onalarimiz' tomonidan o'rgatilishi natijasida

avloddan-avlodga meros bo'lib o'tib kelmoqda. Aytish mumkinki, o'g'il-qiz'larimiz'ning jamiyatda o'z' o'rinlarini topishlarida, kelgusida ma'lum bir kasb-hunar egalari bo'lib jamiyat manfaati uchun xiz'mat qilishlarida, milliy qadriyatlarimiz'ni anglab etishida xalq hunarmandchiligining o'rni beqiyosdir. YOshlarni kelajak hayotga, oilaviy turmushga tayyorlash - maktab yoshidan boshlanadi. Ular oilada mehmondo'st, oilani tebratadigan, isrofga yo'l qo'ymaydigan, pokiz'a, paz'anda bo'lish bilan birga qo'li gul chevar bichuvchi, tikuvchi, kashtachi, z'ardo'z', o'g'il bolalar ham biror hunar egasi bo'lib, o'z'lari tanlagan kasbi bo'yicha halol non topish yo'lini o'rgansalar ularga hammaning havasi keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Axmetova A.S., Ismatullayeva M.Z. "Xalq xunarmandchiligi".-T.: «Iqtisod-Moliya» 2009.-292 b.
2. Bulatov S. "Uzbek xalq amaliy bezak san'ati".-T.: «Mehnat» 1991.-382 b.
3. Golovin N.N. "Kustarniye promisli Turkistana".-T.: 1999.-98 b.
4. Zasipkin P.SH. "Mastera uzbekskogo zodchestva".-T.: 1967.-132 s.
5. www.ziyonet.uz
6. www.pedagog.uz

